

Περιλήψεις εισηγήσεων

Νατάσσα Αβραμίδου, Mrs

Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Ο διάλογος της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή με την «Αντιγόνη» του Μπρεχτ

Η εισήγησή μου έχει στόχο τη συγκριτική παρουσίαση της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή και της «Αντιγόνης» του Μπ. Μπρεχτ. Επικεντρώνει στην ιδεολογική λειτουργία των λογοτεχνικών έργων με άξονες τον συγγραφέα, την ιστορική εποχή που γράφτηκε το κάθε ένα από τα δύο έργα και βέβαια το ίδιο το λογοτεχνικό-θεατρικό κείμενο. Ειδικά στη συγκεκριμένη περίπτωση ειδικό βάρος αποκτά τόσο η ένταση της διακειμενικής λειτουργίας του παλιότερου έργου όσο και οι παρεμβάσεις και οι επιλογές του νεότερου συγγραφέα, ώστε να εντάξει το δικό του δημιουργήμα στις ανάγκες της δικής του εποχής αλλά και ιδεολογίας. Έτσι τα κείμενα των δύο έργων θα εξεταστούν ως προς τη δομή τους, ως προς την παράλειψη ή πρόσθεση επεισοδίων ή φράσεων καθώς και ως προς τη συμμετοχή ή απουσία των προσώπων του αρχαίου κειμένου στο νεότερο. Περαιτέρω θα διερευνηθεί η διαχρονικότητα, η επικαιροποίηση ή η αλλαγή των ιδεών στο κείμενο του Μπρεχτ και – αφού πρόκειται για θεατρικά έργα – οι απαιτήσεις του κοινού και των δύο εποχών.

Ελένη Βολονάκη, δ.φ.

Επίκουρη Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας στο Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου

Ηθοποιία και τραγικός ήρωας στον Σοφοκλή

Ο Αριστοτέλης διακρίνει τους τραγικούς ήρωες σε χαρακτήρες ως προς τις ιδιότητές τους, τα «ήθη» τους, με βάση τις πράξεις τους και σε σπουδαίους τύπους, παγκόσμιους και διαχρονικούς χαρακτήρες που έχουν ιστορία και συγκεκριμένο όνομα μέσα στην τραγωδία. Η διάκριση ανάμεσα στο ιδανικό και το ρεαλιστικό παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη Σοφοκλεία τραγωδία, όπου το ατομικό και ιδιωτικό έρχεται σε σύγκρουση με το γενικό και το δημόσιο. Η παρούσα μελέτη θα επιχειρήσει να εξετάσει πώς θα μπορούσαμε να ερμηνεύσουμε τις απόψεις και τον ορισμό του Αριστοτέλη ως προς τον τραγικό ήρωα με βάση το είδος του τραγικού τύπου που προβάλλει, οικοδομεί και εξελίσσει ο Σοφοκλής στις τραγωδίες του.

Νικόλαος Ι. Καγκελάρης

Ο Οιδίπους του Σοφοκλή στη Μήδεια του Μποστ

Η εισήγηση έχει ως θέμα της την παρουσία του Οιδίποδα του Σοφοκλή στην κωμωδία *Μήδεια* του Μέντη Μποσταντζόγλου. Συγκεκριμένα εστιάζει στις δύο σκηνές της *Μήδειας*, στις οποίες εμφανίζεται ο σοφόκλειος ήρωας συνοδευόμενος από την Αντιγόνη. Στόχος της είναι να αναδείξει ότι στο παρατραγικό αυτό έργο του Μποστ, πέρα από τη *Μήδεια* του Ευριπίδη, παρωδεί στις δύο αυτές σκηνές και τις τραγωδίες του Σοφοκλή *Οιδίπους ἐπὶ Κολωνῶ* και *Οιδίπους Τύραννος* αντιστοίχως. Επιπλέον υποστηρίζει ότι πίσω από τον έκπτωτο Οιδίποδα κρύβεται ο έκπτωτος βασιλιάς Κωνσταντίνος Β' - και κατ' επέκταση πίσω από την Αντιγόνη η τέως πριγκίπισσα Αλεξία.

Αντώνης Ν. Μαστραπάς, δ.φ.

Σχολικός Σύμβουλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Ο “πολιτικός” Σοφοκλής: από τον Κίμωνα στον Περικλή

Ο Σοφοκλής, σύμφωνα με τον αρχαίο *Βίο*, προσδιορίζεται ως “φιλαθηναϊότατος”, διότι δεν θέλησε να εγκαταλείψει την Αθήνα, παρά τις τιμητικές προσκλήσεις που δέχθηκε από ηγεμόνες της εποχής του. Ο χαρακτηρισμός αυτός δεν αφορά απλώς την ιδιαίτερη αγάπη που εξέτρεφε ο ποιητής για τη γενέτειρά του. Επισημαίνει κυρίως την ενεργό δράση του στην πολιτική ζωή της Αθήνας. Ο όρος “πολιτικός” εξάλλου, στην αρχική του σημασία, δηλώνει τον άμεσα συνδεδεμένο με την πόλιν και την ενασχόλησή του με τις υποθέσεις της.

Ο Σοφοκλής δεν διακρίθηκε μόνο ως πνευματικός ταγός των Αθηναίων πολιτών, απέκτησε και δημόσια αξιώματα που αποδεικνύουν την ενεργό δράση του στην πολιτική ζωή, μετά το τέλος των περσικών πολέμων περίπου μέχρι και την τελευταία δεκαετία του 5ου αι. π.Χ. Στο χρονικό αυτό διάστημα σημαντικοί πολιτικοί συνέτειναν στην ανοδική πορεία της Αθήνας. Εξ όσων καθόρισαν την τύχη της πόλης δύο αποτέλεσαν τους πόλους του έργου του Σοφοκλή και επηρέασαν εν πολλοίς τη δραστηριότητά του: αρχικά, ο Κίμων, ο αρχηγός της αριστοκρατικής παράταξης, και στο συνέχεια, ο Περικλής, ο ηγέτης του Αθηναϊκού δήμου.

Σκοπός αυτής της ανακοίνωσης είναι να διερευνηθεί, μέσω των έργων του Σοφοκλή, η “πολιτική” διάσταση της σκέψης του και οι επιρροές που

ενδεχομένως δέχθηκε. Σε ποια πλευρά βρισκόταν, πλησιέστερα στον Κίμωνα ή στον Περικλή; Οι κοινωνικο-πολιτικές του καταβολές τον έφεραν κοντά στον Κίμωνα, ωστόσο, δεν είναι μακριά της ιστορικής αλήθειας ότι, ήταν ένας από τους πνευματικούς ανθρώπους, που συγκρότησαν τον λεγόμενο “κύκλο του Περικλή”.

Παπαδημητρίου Ζωή, δ.φ.
Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

**Φόνος και αυτοκτονία στην τραγωδία του Σοφοκλή: δοκιμή για την
αντοχή και την αρετή του ανθρώπου**

Στον Σοφοκλή, μαθαίνουμε από τη μεγάλη ελληνίστρια J. de Romilly, οι αποφάσεις των ανθρώπων δεν πηγάζουν από τους θεούς · οι άνθρωποι μάχονται μόνοι τους και ό, τι κάνουν προέρχεται από αυτούς και μόνον. Προτεραιότητα έχουν μόνο τα ανθρώπινα κίνητρα, τα οποία στον Σοφοκλή εξηγούνται καλύτερα από τις αντιθέσεις ανάμεσα στους χαρακτήρες του και προσδιορίζονται από τις αξίες του καθενός. Οι ήρωες του Σοφοκλή δεν αναρωτιούνται τι επιθυμούν οι θεοί., όπως οι ήρωες του Αισχύλου, ούτε ποιοι είναι οι προσωπικοί τους λόγοι για να δράσουν, όπως οι ήρωες του Ευριπίδη. Οι ήρωες του Σοφοκλή αναζητούν τους ηθικούς λόγους για τη δράση.

Έτσι, για τον Αίαντα αυτό που μετράει είναι μόνο η τιμή, το δίκαιο και η ακατάβλητη ενέργεια. Αν του αρνηθούν την ανδρεία, δεν του απομένει τίποτε. Υπακούοντας στην ηθική που καθιέρωσε η ηρωική εποχή και η οποία προβάλλει το προσωπικό γόητρο, δεν διστάζει να αφανίσει τους μέχρι πρότινος συμμάχους του και να οδηγηθεί μοιραία στην αυτοχειρία. Οι πράξεις της Ηλέκτρας επίσης, αν και φαίνονται ότι κινούνται από το έντονο μίσος για τους δολοφόνους του πατέρα της, εντάσσονται ωστόσο σε ένα γενικότερο πλαίσιο όπου συγκρούονται τα στερεότυπα του αριστοκρατικού ήθους και η πρότερη συμπεριφορά, όπου το δίκαιον μπορεί είναι συγχρόνως και αισχρόν (Ηλέκτρα, στ. 558-60) και η επαίσχυντη πράξη της μητροκτονίας απολύτως δικαιολογημένη (Ηλέκτρα, στ. 605-9, 616-21).

Με αφετηρία, λοιπόν, τις τραγωδίες «Αίας» και «Ηλέκτρα» του Σοφοκλή, η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να εξετάσει την πράξη και το πάθος του φόνου (και της αυτοκτονίας), όπως εμφανίζονται στην περιοχή του μύθου και της τραγικής άσκησης. Φιλοδοξεί επίσης να ερευνήσει αν η επιλογή των ηρώων να σκοτώσουν ή να σκοτωθούν είναι αποτέλεσμα των εσωτερικών συγκρούσεων που βιώνουν, αν επιβάλλεται από λόγους ηθικής ή «επιστρατεύεται» από τον τραγικό ποιητή για να οδηγήσει στην κάθαρση,

«δοκιμάζοντας την αντοχή και την αρετή του ανθρώπου (Δ. Μαρωνίτης, Έπος και Δράμα)».

Μαρία Πεσκετζή, δ.φ.

Επίτιμη Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων

Σοφοκλέους Οιδίπους Τύραννος – Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι Έγκλημα και Τιμωρία. Το πρόβλημα της ανθρώπινης ενοχής και το ζητούμενο της εξιλέωσης.

Η εισήγηση εστιάζεται κυρίως στην παράλληλη ανάγνωση της κορυφαίας τραγωδίας του Σοφοκλή «Οιδίπους Τύραννος» και του εμβληματικού μυθιστορήματος ιδεών του Ντοστογιέφσκι «Έγκλημα και Τιμωρία». Αυτό που κατεξοχήν επιδιώκεται, είναι η διερεύνηση: α) των προϋποθέσεων και των συνθηκών, οι οποίες οδηγούν του δύο ήρωες στο έγκλημα, β) του προβλήματος της ανθρώπινης πλάνης και του ρόλου που παίζει η μοίρα και η ανθρώπινη ευθύνη στη συμπεριφορά και στις πράξεις των ανθρώπων και γ) της διαλεκτικής σχέσης του καλού και του κακού και της δυνατότητας της εξιλέωσης.

Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις ή μαρτυρίες για ενδεχόμενη επίδραση της σοφόκλειας τραγωδίας στο μυθιστόρημα του Ντοστογιέφσκι, όπως συμβαίνει με άλλα νεότερα λογοτεχνικά κείμενα, ο διάλογος των δύο έργων, ως προς το πρόβλημα της ανθρώπινης ενοχής και της εξιλέωσης, είναι εμφανής και ιδιαίτερα ενδιαφέρων.

Λάμπρος Πόλκας, δ.φ.

Καθηγητής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Η ατίμωση του νεκρού στην ομηρική Ιλιάδα και την Αντιγόνη του Σοφοκλή

Στην Αντιγόνη του Σοφοκλή το διπλό θέμα της τιμής και της ατίμωσης των δύο νεκρών αδελφών, του Ετεοκλή και του Πολυνείκη, είναι για την έρευνα ρευστό και αμφίσημο. Ο τραγικός ποιητής το θέτει υπό διαπραγμάτευση μέσα σε ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο (ιδεολογικό, πολιτικό και θρησκευτικό), όπου προπολιτικές και αρχαϊκές ιδέες, αξίες και λειτουργίες διαπλέκονται με τις αντίστοιχες, ορθολογικές και πολιτικές, της περική κλασικής εποχής. Ως προς την καταγωγή του, το διπλό θέμα εντοπίζεται ήδη στην ομηρική Ιλιάδα, όπου το αφηγηματικό χνάρι «ταφή Πατρόκλου - αικισμός Έκτορα - ταφή Έκτορα» ανακλάται στην Αντιγόνη στο σχήμα «ταφή Ετεοκλή - αικισμός

Πολυνεΐκη - ταφή Πολυνεΐκη». Εξάλλου, αλλόμορφες αγγειογραφικές αναπαραστάσεις, καθώς επίσης απόσπασμα από τη χαμένη αισχυλική τραγωδία *Φρύγες ή Έκτορος Λύτρα* δείχνουν πως ο αικισμός του Τρωδίτη ήρωα συγκινούσε τα ακροατήρια της κλασικής εποχής.

Στην προκειμένη εισήγηση υποδεικνύεται, ειδικότερα, πώς ο αικισμός του σώματος του Έκτορα από τον Αχιλλέα στην *Ιλιάδα* ανασηματολογημένος στην *Αντιγόνη* του Σοφοκλή ως ατίμωση του νεκρού Πολυνεΐκη από τον Κρέοντα αποτελεί δομικό στοιχείο οργάνωσης της αφηγηματικής και τραγικής πλοκής των δύο έργων. Χαρακτηριστικές αναλογίες και διαφορές ανάμεσα στα θύματα του αικισμού επισημαίνονται, καθώς επίσης ανάμεσα στους θύτες, οι οποίοι μετέχουν στο τέλος του έπους και του δράματος, με τον δικό του τρόπο ο καθένας, στην επικήδεια τελετουργία των μισητών τους εχθρών, που απολήγει σε ύψωμα τύμβου. Η προσπάθεια να αποτραπεί η αποσύνθεση των πτωμάτων από τα σκυλιά και τα όρνια είναι χαρακτηριστική και στα δύο έργα με την εμπλοκή των θεών και των διαμεσολαβητών τους. Στην *Ιλιάδα*, παρά τη μανιακή συμπεριφορά του Αχιλλέα, οι θεοί διατηρούν το σώμα του Έκτορα άβλαβο, ευνοώντας τη λύτρωση και την ταφή του από τους δικούς του. Του Πολυνεΐκη, αντίθετα, οι σάρκες, σπαραγμένες πάνω στους βωμούς και τις εστίες από όρνια και λαίμαργα σκυλιά, μολύνουν την πόλη της Θήβας, την οποία ο Κρέων πίστευε με το διάταγμά του ότι προστάτευε. Στο τέλος του δράματος το άταφο νεκρό σώμα αντιστικτικά εκτίθεται προς το θαμμένο ζωντανό της Αντιγόνης. Σε σχέση με το πολεμικό έπος, όπου ο αικισμός αποτελεί νόρμα σχεδόν στη ρητορική των ανταγωνιστικών αξιών των ηρώων, στην τραγωδία οι θεοί τιμωρούν αμείλικτα τον Κρέοντα, ο οποίος μέσα στην οδύνη του αποδίδει καθυστερημένα τις ταφικές τιμές στον *κνυοσπάρακτον* συγγενή του. Το ιλιαδικό αικισμένο σώμα «εκδικείται» την απόσπασή του από τον κόσμο της αριστοκρατικής ατομικότητας προκειμένου να υπηρετήσει στην τραγωδία προθέσεις της πολιτικής εξουσίας.

Παναγιώτης Σταματόπουλος, Μ.Δ.Ε.

Δηιάνειρα: η ανεστραμμένη Κλυταιμνήστρα;

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να αναδείξει μέσα από τη συγκριτική τους μελέτη τα χαρακτηριστικά, τις ομοιότητες και τις διαφορές, δύο τραγικών σοφόκλειων ηρωίδων, της Δηιάνειρας και της Κλυταιμνήστρας. Η Δηιάνειρα, σύζυγος του Ηρακλή, εμφορούμενη από τον έρωτα, την ερωτική αντιζηλία και τον φόβο ότι θα χάσει την αγάπη του ανδρός της, εξαπατώμενη δε από ένα παλαιό τέχνασμα του Κένταυρου Νέσσου, καθίσταται, έστω και εν αγνοία της και παρά τη θέλησή της, συζυγοκτόνος. Το ερωτικό όμως τρίγωνο πάνω στο οποίο δομείται η υπόθεση του μύθου και η εξέλιξη της πλοκής της τραγωδίας (Δηιάνειρα-Ηρακλής-Ιόλη) εύκολα παραπέμπει και ανακαλεί στον

νου ένα άλλο ερωτικό τρίγωνο, κλασικό στον μύθο των Ατρείδων και τις αντίστοιχες τραγωδίες, αυτό που δομείται ανάμεσα στην Κλυταιμνήστρα, τον Αγαμέμνονα και την Κασσάνδρα. Οι δύο νεαρές και όμορφες σκλάβες ερωμένες, καταγόμενες και οι ίδιες από αριστοκρατική γενιά, γίνονται η αιτία της τραγικής εξέλιξης: ο Ηρακλής και ο Αγαμέμνων, δύο τρανοί ήρωες, μέλλεται να χαθούν από το χέρι των γυναικών τους. Οι δύο νόμιμες σύζυγοι νιώθουν ότι απειλούνται.

Η Δηιάνειρα απελπισμένη και φοβισμένη δρα σπασμωδικά, βεβιασμένα και με γνώμονα την ερωτική παρόρμηση: με ερωτικά φίλτρα (όπως η ίδια νομίζει) προσπαθεί να αναζωπυρώσει τον έρωτα του Ηρακλή για την ίδια και να εκμηδενίσει τον έρωτά του για την Ιόλη. Η Κλυταιμνήστρα, με αφορμή και με πρόφαση την έλευση της παλλακίδας Κασσάνδρας, εκδικείται τη θανάτωση της Ιφιγένειας, και παράλληλα διεκδικεί με αυτόν τον τρόπο τον θρόνο των Μυκηνών για τον αγαπημένο της Αίγισθο, έναν άνδρα-υποχείριο και όργανο της δικής της βούλησης. Η ερωτική αντιζηλία ωθεί τη Δηιάνειρα να αποστείλει ως δώρο στον Ηρακλή έναν χιτώνα που θα αποτελέσει το φονικό όργανο και το οποίο θα τον εξοντώσει. Η Κλυταιμνήστρα θανατώνει συνειδητά και ηθελημένα τον σύζυγό της. Γι' αυτήν, δεν υφίσταται ερωτική αντιζηλία και ειλικρινής συζυγική πίστη, αφοσίωση ή αγάπη. Τα κίνητρά της δεν είναι αγνά. Αντίθετα, η Δηιάνειρα παρουσιάζεται ως η εξευγενισμένη μορφή της σοφόκλειας συζύγου, που πείθεται και υποτάσσεται στη βούληση του συζύγου της, σε αντίθεση με την ανδρόβουλη Κλυταιμνήστρα. Ο έρωτάς της για τον Ηρακλή, η τύφλωσή της μπροστά στον επικείμενο δόλο, η εις βάρος της απάτη του Νέσσου, η πλάνη της, οι τύψεις και η αυτοχειρία της, όταν αντιλαμβάνεται ότι θανάτωσε τον αγαπημένο της σύζυγο και τον πατέρα του γιου της Ύλλου, την καθιστούν τραγική ηρωίδα που εγείρει τον οίκτο και τη συμπάθεια τόσο του σημερινού θεατή και αναγνώστη όσο και του κοινού της εποχής του Σοφοκλή. Για την ανδροκρατική και πατερναλιστική κοινωνία του 5ου π.Χ. αιώνα, εποχή συγγραφής και διδασκαλίας των σοφόκλειων δραμάτων, η μοχθηρή Κλυταιμνήστρα υπερβαίνει σαφώς τα όρια.

Αντίθετα, αναφορικά με τη Δηιάνειρα, ο ποιητής παίζοντας με τα μοτίβα του *μανθάνειν*, της γνώσης και της άγνοιας, της ερωτικής και συζυγικής πίστης και αφοσίωσης και της μητρικής στοργής -σημεία στα οποία αντιδιαστέλλεται προς την Κλυταιμνήστρα- σκιαγραφεί θετικά και κατά τα πρότυπα της εποχής τη Δηιάνειρα. Με την αφοσίωση, τα ειλικρινή της αισθήματα και το τραγικό της τέλος ο Σοφοκλής αποδομεί και αποκαθιστά τη μορφή της μοχθηρής συζύγου στην τραγωδία του.

Σύμβουλος Α' του ΥΠ.Π.Ε.Θ.

Σοφοκλέους Οιδίπους τύραννος: Η πορεία του ανθρώπου προς τη γνώση

Το αίνιγμα της ζωής ήταν πάντα και εξακολουθεί να είναι μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τον άνθρωπο. Η ζωή του, αν τη δούμε στην ουσία της, στο βάθος της και πέρα από τα επιφαινόμενα, είναι μια οδυνηρή πορεία προς την αναζήτηση —μάταια ή όχι, αδιάφορο— της γνώσης. Τον δρόμο αυτό πορεύεται αιώνες τώρα ο άνθρωπος καθώς το έχει ορίσει η φύση του: *πάντες άνθρωποι του ειδέναι ὀρέγονται φύσει* (Αριστοτ. *Μεταφ.* 980a.21). Όταν κατακτά έναν ορίζοντα της γνώσης, αναζητά άλλον· και η πορεία αυτή δεν έχει τέλος, θα συνεχίζεται στο διηνεκές ή τουλάχιστον όσο θα υπάρχει το ανθρώπινο είδος. Στον κήπο της Εδέμ, μέσα σε όλα τα αγαθά του, τον απαγορευμένο καρπό της γνώσης ορέγεται ο άνθρωπος και θα τον γευτεί αγνοώντας το τίμημα της πτώσης. Στην εισήγησή μας θα παρακολουθήσουμε αυτή την πορεία του ανθρώπου μέσα από την τραγική μορφή του Οιδίποδα όπως τη φιλοτέχνησε ο Σοφοκλής στην τραγωδία του *Οιδίπους τύραννος*.

Μανώλης Μ. Στεργιούλης, ΜΑ

Σχολικός Σύμβουλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Οι παιδαγωγικές ιδέες του Σοφοκλή

Ο Σοφοκλής, κορυφαίος των Ελλήνων τραγικών, υπήρξε ο σημαντικότερος ίσως εκπρόσωπος του πνεύματος κατά τον «Χρυσούν Αιώνα» και εκφραστής των ανθρωπιστικών ιδεών και αξιών που είχαν διαμορφωθεί στην Αθήνα του Περικλή. Το έργο του αποτέλεσε για την εποχή, κατά την οποία έζησε ο μεγάλος τραγωδός, αλλά και καθ' όλους τους αιώνες που διέρρευσαν μέχρι σήμερα, πηγή άντλησης των στοιχείων που συμβάλλουν στην ενσυνείδητη παιδεία του ανθρώπου. Η δεξιοτεχνία με την οποία χειρίστηκε τον ποιητικό λόγο και έπλασε τις μορφές των ηρώων του τον βοήθησε να αφομοιώσει το ανθρώπινο ιδεώδες της περικλειϊκής εποχής κατά τρόπο τέλει, να καταστήσει την τραγωδία ανθρωπιστική και να τη μετατρέψει σε αθάνατο πρότυπο ανθρωπίνης παιδείας, όπως πολύ χαρακτηριστικά σημειώνει ο W. Jaeger.

Η προσπάθειά του να παρουσιάσει τους ανθρώπινους τύπους «όπως οφείλουν να είναι», θέμα που συνδέεται άμεσα με τη σοφιστική διδασκαλία, αποδεικνύει ότι ο ποιητής δεν έμεινε ανεπηρέαστος από τις νέες παιδευτικές τάσεις που είχαν αναφανεί στην Αθήνα. Σε αντίθεση με την ποίηση του Αισχύλου ή του Σόλωνα που αντλεί τη δύναμή της από την εσωτερική πάλη των δημιουργών της με το θείο και το πεπρωμένο, η ποίηση του Σοφοκλή ευθυγραμμίζεται με τις πνευματικές τάσεις της εποχής της, επικεντρώνεται

στον άνθρωπο και εκφράζει τα ηθικά της μέτρα με τις ανθρώπινες μορφές που παρουσιάζει.

Στο έργο του Σοφοκλή υπάρχει πλούτος ιδεών που η ερμηνευτική τους προσέγγιση από την παιδαγωγική τους πλευρά έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον. Τα θέματα που κυριαρχούν στην ποίησή του (σχέσεις παιδιών-γονέων στο πλαίσιο της οικογένειας, η οικογένεια ως θεσμός, ιδέες και αντιλήψεις που διέπουν τη λειτουργία της, συμπεριφορές που εκδηλώνονται στους κόλπους της, σεβασμός στον άνθρωπο, διαμόρφωση ατομικής συνείδησης, ανάπτυξη του συναισθήματος της ευθύνης κ.λ.π.) απηχούν τις παιδαγωγικές του απόψεις και, παράλληλα, φανερώνουν την παιδαγωγούσα δύναμη που προσλαμβάνουν οι τραγωδίες του. Αυτήν την πλευρά του σοφόκλειου έργου θα εξετάσει η προτεινόμενη εισήγηση και επισημαίνεται ότι η σχετική με το συγκεκριμένο θέμα βιβλιογραφία είναι πολύ περιορισμένη

Μαρία Τσαγκαράκη,

Πρόεδρος Συνδέσμου Φιλολόγων Μεσσηνίας

Σοφοκλής: Ο μεγάλος κλασικός της τραγωδίας

"Αμφιλογία και αναστροφή στον Οιδίποδα Τύραννο"

Εισαγωγικά θα γίνει αναφορά: α) στο νόημα του τραγικού στον 5ο αιώνα β) στους όρους "ήθος -δαιμών" σχετικά με τον τραγικό ήρωα γ) στην εκλογίκευση των μύθων από τους τραγικούς ποιητές δ) στις αντιθέσεις ανάμεσα στις μυθικές θρησκευτικές παραδόσεις και στις νέες μορφές νομικής και πολιτικής σκέψης ε) στα πολλαπλά επίπεδα πρόσληψης της γλώσσας των τραγικών στ) στην αμφιλογία και τη μονομέρεια των εννοιών ζ) στη σημασία της αμφιλογίας για τον θεατή του 5ου αιώνα.

Κεντρική ανάπτυξη: Θα αναπτυχθεί η τραγωδία "Οιδίπους Τύραννος", ως πρότυπο αμφιλογίας και αναστροφής, όπως αναφέρεται ρητά στην "Ποιητική" του Αριστοτέλη.

α) η αμφιλογία στο λόγο του Οιδίποδα

β) η αμφιλογία στο λόγο των θεών

γ) η αμφιλογία στο όνομα του Οιδίποδα και το λογοπαίγνιο του ονόματος

δ) ποιος είναι ο Οιδίποδας

ε) η διαχείριση του μύθου από τον Σοφοκλή και η ιερουργία του "φαρμακού"

στ) η αναστροφή του θεϊκού βασιλιά Οιδίποδα σε "φαρμακό"

ζ) η τραγική αναστροφή της λύσης του αινίγματος της Σφίγγας και η αναζήτηση ταυτότητας

Γεωργία Χαριτίδου, δ.φ.

Επίτιμη Διευθύντρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Η γυναικεία παρουσία στο έργο του Σοφοκλή

Στην εισήγηση θα γίνει αναφορά στα γυναικεία πρόσωπα κύρια και δευτερεύοντα που δρουν στα σωζόμενα έργα του Σοφοκλή. Θα εξεταστεί η συμμετοχή τους, μικρή ή μεγάλη, ο ρόλος τους στα δρώμενα, η θέση τους-συγκριτικά και με τους άνδρες –στο οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο και θα αναζητηθεί η στάση του τραγικού ποιητή απέναντι στο γυναικείο φύλο στο πλαίσιο και των αντιλήψεων και δεδομένων της εποχής.

Αγγελική (Γιούλη) Χρονοπούλου, δ.φ.

Σχολική Σύμβουλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

«Πληγωμένοι ήρωες: η απήχηση των αντιλήψεων της εποχής για την αρρώστια, τον πόνο και τη θεραπευτική στις τραγωδίες του Σοφοκλή»

Η εισήγηση εστιάζει στην έντονη παρουσία του (σωματικού κυρίως) πόνου στις τραγωδίες του Σοφοκλή, διερευνώντας τις αντιλήψεις με τις οποίες αντιμετωπίζεται το ευρύτερο ζήτημα της νόσου. Όπως προκύπτει από την εξέταση των τραγωδιών (με έμφαση στον πληγωμένο, πονεμένο και σφαδάζοντα Φιλοκτήτη, στον σπαρασσόμενο και ετοιμοθάνατο Ηρακλή, τον «τρελό», αφηνιασμένο Αίαντα, που με τη «θεόσταλη» διαταραχή του νου και των ματιών του κατασπάραξε τα κοπάδια αντί για τους Αχαιούς, τον ματωμένο και τυφλωμένο Οιδίποδα), ο Σοφοκλής ενσωματώνει στις τραγωδίες του τις αμφίσημες αντιλήψεις της εποχής του. Από τη μια, φαίνεται να αξιοποιεί την επιστημονική ιπποκράτεια αντίληψη κυρίως σχετικά με τη φύση τη ασθένειας (που σχετίζεται με τη φύση του ασθενούς, ακόμη κι αν προέρχεται από τον θεό : η λάγνα φύση του Ηρακλή, το ψήλωμα του νου του Αίαντα, η αυτάρκης απομόνωση του Φιλοκτήτη, η αποφασιστική αυτοτιμωρία του Οιδίποδα), από την άλλη επηρεάζεται από τις θρησκευτικές αντιλήψεις των οπαδών του Ασκληπιού (τα ξόρκια, οι επωδές, η προσευχή, το μίασμα). Και στον τομέα αυτόν αναδεικνύεται η μεσότητα του Σοφοκλή και η προσπάθειά του να συγκεράσει τις επικρατούσες απόψεις και στάσεις του καιρού του. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η ιδιαίτερη σημασία της λειτουργίας του λόγου ως θεραπευτικού (αλλά και νοσογόνου) μέσου, ιδίως σε ψυχολογικό επίπεδο, (π.χ. η μεταφορική χρήση της επωδής) κατά το πρότυπο της τέχνης αλυπίας ορισμένων σοφιστών.

Η εισήγηση θα συνοδεύεται από προβολή εικαστικών και θεατρικών απεικονίσεων των πληγωμένων ηρώων.